

зробити з тим, що має. Отже збережімо те, що маємо та навчимо студента шанобливому ставленню до наданого нам.

ВІДНОВЛЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ НАУКИ В СТІНАХ ПЕДАГОГІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ УКРАЇНИ НА ПОЧАТКУ XX ст.

О.І. Башкір, м. Харків

Система педагогічної освіти України на початку XX ст. відображає кризовий етап із жорстким міністерським контролем (бюрократизація мети та змісту освіти, насадження застійних принципів організації навчального процесу, багатопредметність навчальних планів), поступовими змінами конструктивного характеру (організація різнорівневих педагогічних курсів, розробка проектів педагогічних факультетів, кафедр педагогіки). Становленню педагогічної освіти сприяло відновлення викладання педагогіки в університетах і в створених у відповідності до вимог часу різного роду педагогічних курсах і класах.

Методологічні, теоретичні засади, шляхи оновлення педагогічної освіти розкрито в працях сучасних учених: А. Алексюка, В. Андрущенка, А. Бойко, В. Бондаря, О. Дубасенюк, А. Капської, Н. Кузьміної, В. Лугового, О. Сухомлинської, Л. Хомич та ін. Історія професійно-педагогічної підготовки вчителя у вищій школі в Україні періоду XIX – початку XX ст. досліджувалася І. Важинським, Л. Вовк, О. Глузманом, Н. Дем'яненко, В. Майбородою, Н. Рудницькою, І. Прокопенком та ін.

У циркулярному розпорядженні попечителям навчальних округів від 16 листопада 1898р. зазначено, що одним із головних недоліків середніх навчальних закладів Міністерства народної освіти було те, що їх викладачі-початківці приступали до роботи без спеціальної педагогічної підготовки. У попечительських радах вирішувалися питання, у якій формі, яким чином, з

яких предметів і впродовж якого часу необхідно здійснювати педагогічну підготовку викладачів середніх навчальних закладів [4]. Це положення стало поштовхом для пошуків форм організації педагогічної освіти і в Україні.

Відомо, що в означуваний час, підготовці педагогічних кадрів заважала відсутність авторитетного педагогічного центру. Університети не мали особливих кафедр педагогіки, бо навіть тісних зв'язків із кафедрами психології. Якщо десь і читали курси педагогіки, – зазначив А.Є. Іванов, – то вони не мали широкого впливу на постановку шкільної справи. Не вирішував цієї проблеми в Україні і Ніжинський історико-філологічний інститут, оскільки він підтримував виключно навчальну мету. Також не змогли стати центрами, вагомими в педагогічному відношенні, і кафедри педагогіки при духовних академіях, оскільки єдиний професор кожної з них «загубився серед богословських і філологічних наук» [1].

Курс педагогіки в університетах розглядався, швидше, як допоміжний предмет, і лише в 1904 р. Міністерство народної освіти відновило її як обов'язкову дисципліну для студентів історико-філологічних факультетів університетів. Деякі професори в цей час продовжували займатися розробкою педагогічної науки. Так, відновленню викладання педагогіки в стінах Київського університету завдячуємо С. Ананьїну, котрий намагався синтезувати не лише питання теорії та історії, а й елементи експериментальної педагогіки, загальної й педагогічної психології та психології дитячого віку. У Ніжинському історико-педагогічному інституті педагогіку та філософію читав О.Ф. Музиченко, моральне виховання, педагогіку, історію педагогіки, психологію пізнання, дидактику викладав П.В. Тихомиров. У Харківському університеті з 1902 р. педагогіку читав професор філософії Ф. Зеленогорський, котрому належить авторство програм із історії, теорії педагогіки, дидактики та загальної методики. У Новоросійському університеті за ініціативи М.М. Ланге поряд із філософією студенти отримали можливість слухати курси педагогіки та психології ще в 1894-1895н.р., а в 1905р. йому вдалося офіційно поділити курс педагогіки на два окремих:

філософії та педагогіки.

Відповідно циркуляру Міністерства народної освіти від 8 вересня 1903р. у жіночих гімназіях і прогімназіях було введено вивчення історії педагогіки в VII класі. Пізніше (1907р.) у цих навчальних закладах було організовано педагогічні класи, які надавали звання домашніх наставниць і вчительок-вихователів. Педагогіка все ще викладалася як необов'язкова дисципліна.

Також було відкрито VII додатковий педагогічний клас при єпархіальних жіночих училищах, положення про який затверджено 1 жовтня 1907р. Організація педагогічного класу мала на меті теоретичну й практичну підготовку до навчально-виховної діяльності через оволодіння необхідними спеціально-педагогічними знаннями й навичками. Випускниці педагогічного класу отримували звання вчителя початкових народних шкіл, молодших класів єпархіальних жіночих училищ і церковних учительських шкіл [3].

Учителів для міських училищ готували, відомо, учительські інститути. З 1907р. серед предметів інститутського курсу признано було необхідним висунути педагогіку так, щоб педагогічні дисципліни (психологія, логіка, гігієна, педагогіка з загальною дидактикою і училищезнавство, історія педагогічних учень) займали центральне положення в якості самостійних предметів [2].

Таким чином, на початку XXст. в Україні сформувалися умови для організації спеціальної педагогічної освіти, чому сприяло відновлення в програмах вищих і середніх навчальних закладів педагогічних дисциплін. Розвиток мережі закладів педагогічної освіти забезпечував в означуваний час пошук форм і становлення наукового осередку педагогіки, що може бути перспективним напрямом подальших досліджень.

Література

1. Иванов А.Е. Высшая школа России в конце XIX – начале XX века / А.Е. Иванов. – М., 1991. – 392с.
2. По вопросу о преобразовании учительских институтов // Циркуляр по Харьковскому учебному округу, 1907. – №11. – С.12-14.

3. Положение о седьмом дополнительном педагогическом классе при епархиальных женских училищах // Циркуляр по Харьковскому учебному округу, 1908. – №5. – С.2-6.

4. Циркулярное предложение гг. попечителям учебных округов от 16-го ноября 1898 года // Журнал Министерства народного просвещения. – С.-Петербург : Типография «В.С. Балашевъ и К», 1898. – декабрь. – С. 57-59.

ФАКТОРИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЄДНОСТІ У СУСПІЛЬНІЙ УКРАЇНІ

А.В. Білецька, м. Київ

Різні соціальні верстви українського суспільства на протязі багатьох століть у своїх прагненнях та діяльності орієнтувалися на ті чи інші іноземні держави, фактично ідентифікуючи свої вузькокорпоративні, соціально-класові чи регіональні інтереси з політикою зовнішніх покровителів. Спроби утвердити національну єдність на основі виключно антропологічної, мовної та емоційної ідентичності у випадку з українським народом натикаються на ряд заперечень. Тільки спільні внутрішні економіко-політичні та суспільно-громадянські тенденції розвитку у поєднанні з активними зв'язками між населенням забезпечують цим явищам перспективу поширення. Суспільно-політична діяльність повинна орієнтуватися не на емансипацію інтересів і прав якогось певної групи українського суспільства, а на народ в цілому, єдність якого повинна бути скріплена державно-політичним утворенням, яке б уособлювало інтереси усіх верств і спонукало б їх до співробітництва в ім'я загального блага. Справжня національна і державницька еліта є перш за все духовним чинником, що добровільно бере на себе тягар відповідальності за суспільний добробут, з тим, щоб кожен член суспільства, незалежно від регіонального і соціального походження первинно усвідомлював себе приналежним перш за все до національно-політичної спільноти, а не до певного класу.

У постанові наукової, філософської та світоглядної сучасної школи націодосліджень значну роль зіграли розробки українського економіста, філософа та політичного діяча Романа Роздольського. Він є сучасником